

การประเมินต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด จังหวัดนราธิวาส

วิโรจน์ ปิ่นพรม อนุรักษ์ บัวคลีคลาย และจรัส สิ่งประจิม
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต12 กรมพัฒนาที่ดิน จังหวัดสงขลา

บทคัดย่อ

การประเมินต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลพร่อน ตำบลบางขุนทอง และตำบลไพรวัน อำเภอดาโต๊ะลิบ จังหวัดนราธิวาส ดำเนินการในปีพ.ศ. 2556 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการดินเพื่อการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด โดยสำรวจจากเกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลพร่อน ตำบลบางขุนทอง และตำบลไพรวัน อำเภอดาโต๊ะลิบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 200 ราย ใช้แบบสอบถาม จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนที่เกษตรกรใช้ในการทำนามี 3 ส่วน คือ ต้นทุนแรงงานร้อยละ 70 รองลงมาเป็นปัจจัยการผลิตร้อยละ 26 และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ร้อยละ 4 เกษตรกรร้อยละ 76 นิยมปลูกข้าวหอมกระดังงา รองลงมาคือ ข้าวคูหาร้อยละ 35.5 และ ข้าวจินเต๊ะ ข้าวสังข์หยด ข้าวลูกนา และข้าวเล็บนก.ตามลำดับ โดยพบว่า ข้าวหอมกระดังงาให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด 373.44 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือข้าวคูหา (368.50 กิโลกรัมต่อไร่) ข้าวจินเต๊ะ (361.18 กิโลกรัมต่อไร่) ข้าวสังข์หยด (352.63 กิโลกรัมต่อไร่) ข้าวลูกนา (354.95 กิโลกรัมต่อไร่) และ ข้าวเล็บนก (349.11 กิโลกรัมต่อไร่) ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ พบว่า ข้าวหอมกระดังงาให้มูลค่าผลผลิตสูงสุด 7,468.80 บาทต่อไร่ โดยมีกำไรสุทธิสูงสุด 2,224 บาทต่อไร่ รองลงมาคือข้าวสังข์หยดให้มูลค่าผลผลิต 7,405.23 บาทต่อไร่ โดยมีกำไรสุทธิ 2,146 บาทต่อไร่ ข้าวคูหา ข้าวเล็บนก.ข้าวลูกนา และ ข้าวจินเต๊ะ ซึ่งให้มูลค่าผลผลิต 6,633, 6,284, 5,679 และ 5,418 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน

คำสำคัญ: ผลตอบแทน ข้าว ดินเปรี้ยวจัด

หลักการและเหตุผล

ดินเปรี้ยวจัดเป็นดินที่มีปัญหาชนิดหนึ่งที่มีความสามารถในการให้ผลผลิตต่ำเมื่อเทียบกับดินทั่วไป พบแพร่กระจายทั่วไปในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางตอนใต้ และชายฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ พื้นที่ดินเปรี้ยวมีสภาพเป็นพื้นที่ลุ่มมีน้ำท่วมขังตลอดช่วงฤดูฝน ลักษณะของดินเป็นดินเหนียวจึงใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในการทำนา แต่ให้ผลผลิตต่ำถึงต่ำมาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จึงได้มีการศึกษา ทดลอง วิจัย เพื่อพัฒนา พื้นที่ดินเปรี้ยวจัดให้สามารถใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้ โดยได้ขยายผลการศึกษาทดลองไปในพื้นที่ของเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาร้าง หรือพื้นที่ปลูกข้าวที่ให้ผลผลิตที่ต่ำมาก จนเกษตรกรสามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จึงได้ดำเนินการศึกษาการประเมินต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด เพื่อใช้เป็นข้อมูลให้เกษตรกรประกอบการตัดสินใจและวางแผนการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดได้อย่างเหมาะสมต่อไป วัตถุประสงค์ในการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการดินเพื่อการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด

อุปกรณ์และวิธีการ

1. อุปกรณ์

1.1 แบบสอบถาม

1.2 คอมพิวเตอร์สำหรับประมวลผล

2. วิธีการ

2.1 ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนาข้าว

1) กำหนดพื้นที่ศึกษา โดยเลือกพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวมากที่สุดและมีปัญหาดินเปรี้ยวจัด

2) สำนวณสภาพทั่วไปของพื้นที่ โดยการเก็บตัวอย่างดินเพื่อศึกษาสมบัติทางเคมีของดิน

3) ออกแบบสอบถามข้อมูลเกษตรกรด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกข้าว ข้อมูลด้านเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร ต้นทุนในการปลูกข้าว ปัญหาที่พบในการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ข้อมูลด้านทัศนคติในการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4) กำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลแบบสอบถาม โดยคัดเลือกเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายที่คัดเลือกไว้คือ พื้นที่ตำบลพร่อน บางขุนทอง และไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 200 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

5) ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลตามแบบสอบถาม

2.2 รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ทางสถิติ

ประกอบไปด้วย สถิติพรรณนา เป็นการบรรยายถึงลักษณะทั่วไปของประชากร ประกอบไปด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (บุญธรรม, 2553) ข้อมูลต้นทุน ข้อมูลผลผลิต และผลตอบแทนโดยใช้หลักทางเศรษฐศาสตร์

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด

1.1 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการทำนา

จากการศึกษาแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนที่กลุ่มชุดดินของกรมพัฒนาที่ดิน ปี 2552 ในพื้นที่ตำบลพร่อน ตำบลบางขุนทอง และตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า มีพื้นที่ทำนาทั้งหมด 17,244 ไร่ เป็นพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด 7,550 ไร่ ประกอบด้วยที่ชุดดินต้นไทรจำนวน 4,017 ไร่ และชุดดินระแงะจำนวน 3,533 ไร่ (ภาพที่ 1) จากการวิเคราะห์สมบัติทางเคมีของดินที่ระดับความลึก 0-25 เซนติเมตร พบว่า ปฏิภานดินมีความเป็นกรดรุนแรง มีปริมาณอินทรีย์วัตถุอยู่ในระดับสูงมาก ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ต่อพืชต่ำ ปริมาณโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ต่ำ ปริมาณความจุแอมโมเนียมที่แลกเปลี่ยนได้ปานกลาง และเปอร์เซ็นต์ความอิ่มตัวด้วยประจุบวกที่เป็นด่างต่ำ ซึ่งเมื่อประเมินระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินพบว่า ดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง (ตารางที่ 3)

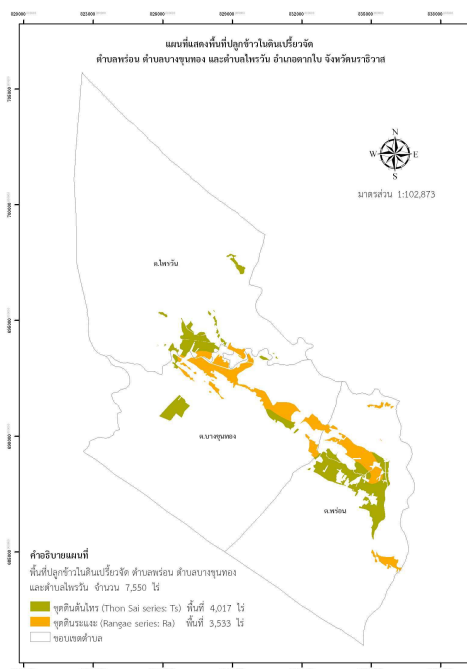
ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยสมบัติทางเคมีของดินในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

สมบัติทางเคมี	หน่วย	ผลการวิเคราะห์ดิน
pH (1:1 in water)		4.05
OM (Walkley&Black)	%	6.34
Avail.P (Bray II)	mg kg ⁻¹	10.40
Extr.K (1 M NH ₄ OAc pH7)	mg kg ⁻¹	54.93
CEC	cmol _c kg ⁻¹	16.44
BS	%	33.23
Fe (DTPA Extractable)	mg kg ⁻¹	401.40
Mn (DTPA Extractable)	mg kg ⁻¹	3.62

1.2 ผลการศึกษาข้อมูลเกษตรกร

1) ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจากจำนวนเกษตรกรที่ตอบแบบสอบถาม 200 ราย พบว่า ร้อยละ 71.5 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 28.5 เป็นเพศชาย เกษตรกรร้อยละ 30.5 มีอายุมากกว่า 60 ปี รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี ร้อยละ 28.5 มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพการทำนาเป็นอาชีพหลัก โดยใช้แรงงานในครัวเรือน และมีการปลูกผัก รั้วข้างทำสวนผลไม้ และเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม รายได้จากอาชีพหลักของเกษตรกรร้อยละ 44.5 ต่ำกว่า 40,000 บาท และมีรายได้บางส่วนจากอาชีพเสริม เกษตรกรร้อยละ 68.5 เป็นสมาชิกของสถาบันการเกษตร เพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ทางการเกษตร รองลงมาคือเพื่อซื้อสินค้าในราคาถูก และต้องการหาความรู้เพิ่มเติม ตามลำดับ และเกษตรกรร้อยละ 54.5 มีประสบการณ์ในการทำนามากกว่า 30 ปี

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวในดินเปรี้ยวจัดตำบลพร่อน บางขุนทอง และไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

			n = 200
	ลักษณะทางสังคม และการติดต่อสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	57	28.5
	หญิง	143	71.5
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.5
	21-30 ปี	8	4.0
	31-40 ปี	24	12.0
	41-50 ปี	51	29.0
	51-60 ปี	48	24.0
	60 ปีขึ้นไป	61	30.0
สถานภาพครอบครัว	โสด	8	4.0
	สมรส	162	81.0
	เป็นหม้าย	30	15.2
สมาชิกในครอบครัว	2 คน	23	11.5
	3 คน	31	15.5
	4 คน	57	28.5
	5 คน	54	27.0
	6 คน	23	11.5
	มากกว่า 6 คน	12	6.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

n = 200

ลักษณะทางสังคม และการติดต่อสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
2 คน	93	46.5
3 คน	51	25.5
4 คน	43	21.5
5 คน	12	6.0
6 คน	1	0.5
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	10	5.0
จบชั้น ป. 1-4	131	65.5
จบชั้น ม. 1-6	47	23.5
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	8	8.0
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	3	1.5
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.5
อาชีพทำนาเป็นอาชีพ		
หลัก	133	66.5
เสริม	67	33.5
ปลูกผัก	162	81.0
ทำสวนไม้ผล	50	25.0
เลี้ยงสัตว์	42	21.0
อาชีพเสริม*		
รับจ้าง	41	20.5
อื่นๆ ...	70	35.0
ไม่มี	36	18.0
อาชีพเสริม*		
รับจ้าง	41	20.5
อื่นๆ ...	70	35.0
ไม่มี	36	18.0
รายได้จากอาชีพหลัก		
ต่ำกว่า 40,000 บาท	79	39.5
40,000-60,000 บาท	59	29.5
60,000-80,000 บาท	44	22.0
80,000-100,000 บาท	10	5.0
100,000-150,000 บาท	8	4.0
รายได้จากอาชีพเสริม		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	79	39.5
10,000-20,000 บาท	59	29.5
20,000-40,000 บาท	44	22.0
40,000-60,000 บาท	10	5.0
60,000-80,000 บาท	8	4.0
การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร		
เป็น	137	68.5
ไม่เป็น	63	31.5
สาเหตุการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร		
เพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ในการเกษตร	65	47.5

2) การใช้ปัจจัยการผลิตในการทำนา

จากการศึกษาข้อมูลการใช้ปัจจัยการผลิตในการทำนา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 94.5 มีที่ดินเป็นของตนเอง มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 6.02 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่ทำนาโดยใช้น้ำชลประทาน ร้อยละ 54.0 ใช้แรงงานครัวเรือนและแรงงานจ้างในการทำนา ร้อยละ 43.0 ใช้แรงงานครัวเรือนเพียงอย่างเดียว เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ได้แก่ หอมกระดังงา ชีบูกันตัง คูหา ลูกนา และสังข์หยด เป็นต้น โดยร้อยละ 76.0 ปลูกข้าวหอมกระดังงา รองลงมา คือ ข้าวพันธุ์คูหา และชีบูกันตัง เกษตรกรร้อยละ 65.5 มีการใช้วัสดุปุ๋ยปรับปรุงดิน โดยร้อยละ 90.1 ใช้หินปูนฝุ่นในการปรับสภาพดิน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าวในการเพิ่มปริมาณธาตุอาหารในดินเพื่อการปลูกข้าว แต่มีเกษตรกรส่วนน้อยที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วยในการปลูกข้าวเพียงร้อยละ 6.5 เท่านั้น ซึ่งปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ ได้แก่ ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอก เช่นเดียวกับสารเร่งการเจริญเติบโต สารป้องกันและกำจัดวัชพืช การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และสารป้องกันและกำจัดโรคพืช ที่เกษตรกรไม่นำมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตในการปลูกข้าว

ตารางที่ 5 จำนวนพื้นที่นาของเกษตรกร

n = 200		
จำนวนพื้นที่นาข้าว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวน 1-5 ไร่	112	56.00
จำนวน 6-10 ไร่	76	38.00
จำนวน 11-15 ไร่	9	4.50
จำนวน 16-20 ไร่	3	1.50
จำนวนพื้นที่ในการปลูกข้าวต่ำสุด	1 ไร่	
จำนวนพื้นที่ในการปลูกข้าวสูงสุด	20 ไร่	
จำนวนพื้นที่ในการปลูกข้าวเฉลี่ย	6.02 ไร่	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	3.37	

ตารางที่ 6 การใช้ปัจจัยการผลิตในการทำนา

n = 200		
การใช้ปัจจัยการผลิตในการทำนา	จำนวน	ร้อยละ
การถือครองที่ดิน		
ดินเป็นของตัวเอง	189	94.5
ที่ดินเช่าทำ	11	5.5
ระบบชลประทานในการทำนา		
มี	131	65.5
ไม่มี	69	34.5
การใช้แรงงานในการทำนา		
แรงงานครัวเรือนและแรงงานจ้าง	108	54.0
แรงงานครัวเรือนเพียงอย่างเดียว	86	43.0
แรงงานจ้างอย่างเดียว	6	3.0
พันธุ์ข้าวที่ใช้*		
หอมกระดังงา	152	76.0
คูหา	71	35.5
จันท๊ะ	66	33.0
สังข์หยด	33	16.5
ลูกนา	27	13.5
เล็บนก	22	11.0
ปุ๋ยที่ใช้ในนาข้าว		
ปุ๋ยเคมี*		
-ใช้	200	100.0
-ไม่ใช้	0	0

ตารางที่ 6 (ต่อ)

n = 200

การใช้ปัจจัยการผลิตในการทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
สูตร 16-20-0	175	87.5
สูตร 46-0-0	55	27.5
สูตร 15-15-15	21	10.5
ปุ๋ยอินทรีย์*		
-ไม่ใช้	187	93.5
-ใช้	13	6.5
ปุ๋ยหมัก	5	2.5
ปุ๋ยคอก	8	4.0
การใช้วัสดุปูนในการปรับปรุงดิน		
ใช้	131	65.5
ไม่ใช้	69	34.5
วัสดุปูนที่ใช้ในการปรับปรุงดิน*		
หินปูนฝุ่น/หินปูนบด	118	90.1
ปูนขาว	6	4.6
ปูนมาร์ล	2	1.5
โดโลไมท์	5	3.8
สารเร่งการเจริญเติบโต		
ใช้	15	7.5
ไม่ใช้	185	92.5
สารป้องกัน/กำจัดวัชพืช		
ใช้	17	8.5
ไม่ใช้	183	91.5
สารป้องกัน/กำจัดศัตรูพืช		
ใช้	20	10
ไม่ใช้	180	90
สารป้องกัน/กำจัดโรคพืช		
ใช้	17	8.5
ไม่ใช้	183	91.5
ไม่ใช้	180	90
สารป้องกัน/กำจัดโรคพืช		
ใช้	17	8.5
ไม่ใช้	183	91.5

*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3) การใช้เครื่องมือในการทำงาน

จากแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรมีเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรขั้นพื้นฐาน ได้แก่ จอบ พรวน เสียม แระ และมัต เป็นต้น และมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 8.50 ที่มีเครื่องสูบน้ำ เนื่องจากส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการปลูกในช่วงนาปีซึ่งเป็นช่วงทำนาที่ใช้น้ำฝน และส่วนใหญ่พื้นที่ทำนาของเกษตรกรอยู่ในพื้นที่ชลประทาน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการทำนาโดยไม่มีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูและโรคพืช มีเพียงร้อยละ 15.5 ที่มีเครื่องพ่นยากำจัดวัชพืชเน้นตามความจำเป็น

ตารางที่ 7 เครื่องมือที่ใช้ทางการเกษตร

n = 200

เครื่องมือที่ใช้ทางการเกษตร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
แทรกเตอร์ขนาดใหญ่	1	0.50
แทรกเตอร์ขนาดเล็ก	3	1.50
รถไถเดินตาม	66	33.00
เครื่องสูบน้ำ	17	8.50
เครื่องพ่นยาโยกมือ	31	15.50
จอบ	200	100.00
พรั้า	199	99.50
แกระ	174	87.00
คราด	164	82.00

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

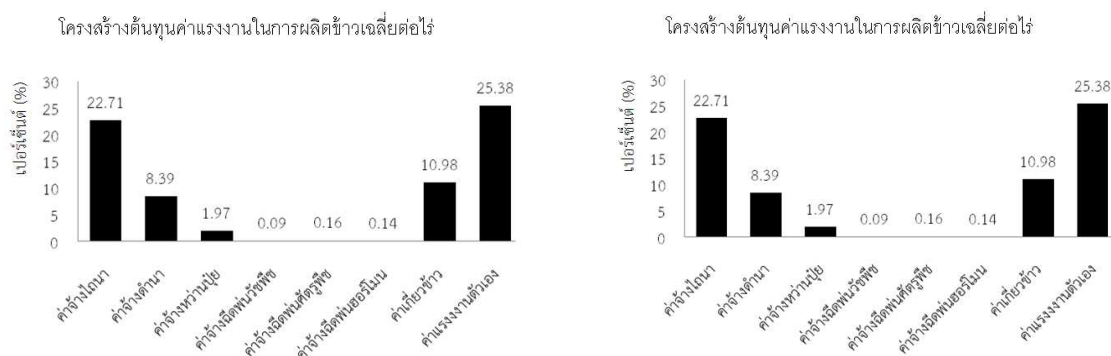
2. ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

2.1 ต้นทุนการผลิต

จากการศึกษาต้นทุนในการทำนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่นาตั้งแต่ 1-20 ไร่ โดยมีต้นทุนในการทำนาประกอบด้วยค่าแรงงานร้อยละ 70 ค่าปัจจัยการผลิตร้อยละ 26 และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ร้อยละ 4 ซึ่งต้นทุนค่าแรงงานในการทำนาประกอบด้วย ค่าจ้างไถนาร้อยละ 22.71 ค่าจ้างปักดำร้อยละ 8.39 ค่าจ้างหว่านปุ๋ยร้อยละ 1.97 ค่าจ้างฉีดพ่นวัชพืชร้อยละ 0.09 ค่าจ้างฉีดพ่นศัตรูพืชร้อยละ 0.10 ค่าจ้างฉีดพ่นฮอร์โมนพืชร้อยละ 0.14 ค่าจ้างเกี่ยวข้าวร้อยละ 10.98 และค่าจ้างแรงงานตัวเองร้อยละ 25.38 ค่าปัจจัยการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์ข้าวร้อยละ 3.11 ค่าปุ๋ยร้อยละ 12.51 ค่าวัสดุปูนปรับปรุงดินร้อยละ 4.57 ค่ายากำจัดวัชพืชร้อยละ 0.61 ค่ายากำจัดศัตรูพืชร้อยละ 1.21 ค่าฮอร์โมนบำรุงข้าว 0.61 และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 3.72 ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ประกอบด้วย ค่าขนส่งผลผลิตร้อยละ 0.39 ค่าเสื่อมอุปกรณ์ ร้อยละ 3.41 และค่าภาษีที่ดินร้อยละ 0.04 (ภาพที่ 2-4)

ภาพที่ 2 แผนภูมิวงกลมแสดงโครงสร้างต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่

ภาพที่ 3 แผนภูมิแท่งแสดงโครงสร้างต้นทุนค่าแรงงานในการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่

ภาพที่ 4 แผนภูมิแท่งแสดงโครงสร้างต้นทุนค่าปัจจัยการผลิตเฉลี่ยต่อไร่

2.2 ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาด้านทุนผลตอบแทนของการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด อำเภอดงรัก จังหวัดนครราชสีมา ผลผลิตของข้าวที่เกษตรกรนิยมเพาะปลูกในพื้นที่ ซึ่งได้แก่พันธุ์ข้าวหอมกระดังงา คุณา จันเต๊ะ สังข์หยด ลูกนา และเล็บนก เมื่อประเมินผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ โดยใช้ราคาข้าวเปลือกที่มีการค้าขายในพื้นที่เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวไว้รับประทานเองในครัวเรือน เหลือถึงจะขาย ดังนั้นในการคิดมูลค่าผลผลิตจึงใช้ราคาข้าวเปลือกในพื้นที่มาคิด พบว่า ข้าวหอมกระดังงา ให้ผลผลิตและมูลค่าผลผลิตสูงสุดเท่ากับ 373.44 กิโลกรัมต่อไร่ และ 7,468.80 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ให้กำไรสุทธิเท่ากับ 2,223.95 บาทต่อไร่ รองลงมาคือข้าวคุณาซึ่งให้ผลผลิตต่ำกว่าข้าวหอมกระดังงา ให้ผลผลิตและมูลค่าผลผลิตเท่ากับ 368.50 กิโลกรัมต่อไร่ และ 6,633.00 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ให้กำไรสุทธิ 1,402.72 บาทต่อไร่ ข้าวจันเต๊ะให้ผลผลิตและมูลค่าผลผลิตเท่ากับ 361.18 กิโลกรัมต่อไร่ และ 5,417.70 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ให้กำไรสุทธิ 170.66 บาทต่อไร่ เนื่องจากราคาข้าวเปลือกของข้าวจันเต๊ะ มีราคากิโลกรัมละ 15.00 บาท ซึ่งต่ำกว่าราคาข้าวพันธุ์อื่นๆ ทำให้มีกำไรสุทธิน้อยที่สุด ข้าวสังข์หยดให้ผลผลิตและมูลค่าผลผลิตเท่ากับ 352.63 กิโลกรัมต่อไร่ และ 7,405.23 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ให้กำไรสุทธิรองจากข้าวหอมกระดังงา 2,145.57 บาทต่อไร่ เนื่องจากราคาข้าวเปลือกของข้าวหอมกระดังงามีราคาสูงกิโลกรัมละ 21 บาท ซึ่งสูงกว่าราคาข้าวพันธุ์อื่นๆ ทำให้มีกำไรสุทธิสูง ข้าวลูกนาให้ผลผลิตและมูลค่าผลผลิตเท่ากับ 354.95 กิโลกรัมต่อไร่ และ 5,679.20 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ให้กำไรสุทธิ 482.55 บาทต่อไร่ เนื่องจากราคาข้าวเปลือกของข้าวลูกนามีราคากิโลกรัมละ 16.00 บาท ซึ่งต่ำกว่าราคาข้าวพันธุ์อื่นๆ เช่นเดียวกับข้าวพันธุ์จันเต๊ะทำให้มีกำไรสุทธิน้อย ส่วนข้าวเล็บนกให้ผลผลิตและมูลค่าผลผลิตเท่ากับ 349.11 กิโลกรัมต่อไร่ และ 6,283.98 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ให้กำไรสุทธิ 1,060.53 บาทต่อไร่ ซึ่งผลผลิตของข้าวเฉลี่ยต่อไร่ที่ทำการศึกษามีค่าใกล้เคียงกับผลผลิตของข้าวนาปีในจังหวัดนครราชสีมาได้ประมาณ 370 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) (ตารางที่ 8)

จากการประเมินมูลค่าผลผลิตต่อต้นทุนในการผลิตผลผลิตต่อไร่ พบว่า ข้าวทุกพันธุ์มีมูลค่าผลผลิตสูงกว่าต้นทุนในการผลิต โดยพบว่า ข้าวพันธุ์หอมกระดังงามีค่าสูงสุดเท่ากับ 1.42 ใกล้เคียงกับข้าวสังข์หยด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.41 ส่วนข้าวพันธุ์คุณาและข้าวพันธุ์เล็บนกมีค่าใกล้เคียงกันเท่ากับ 1.27 และ 1.20 ในขณะที่ข้าวจันเต๊ะและข้าวลูกนามีมูลค่าผลผลิตต่อต้นทุนในการผลิตต่ำสุดเท่ากับ 1.03 และ 1.09 ตามลำดับ

สำหรับการประเมินกำไรสุทธิต่อต้นทุนในการผลิตต่อไร่ พบว่า ข้าวพันธุ์หอมกระดังงามีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.42 ใกล้เคียงกับข้าวสังข์หยด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.41 ส่วนข้าวพันธุ์คุณาและข้าวพันธุ์เล็บนกมีค่าใกล้เคียงกันเท่ากับ 0.27 และ 0.20 ตามลำดับ ในขณะที่ข้าวจันเต๊ะและข้าวลูกนามีมูลค่าผลผลิตต่อต้นทุนในการผลิตต่ำสุดเท่ากับ 1.03 และ 1.09 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

เมื่อพิจารณากำไรสุทธิต่อมูลค่าผลผลิตต่อไร่พบว่า ข้าวพันธุ์หอมกระดังงามีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.30 ใกล้เคียงกับข้าวสังข์หยด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.29 ส่วนข้าวพันธุ์คุณาและข้าวพันธุ์เล็บนกมีค่าใกล้เคียงกันเท่ากับ 0.21 และ 0.17 ตามลำดับ ในขณะที่ข้าวจันเต๊ะและข้าวลูกนามีกำไรสุทธิต่อมูลค่าผลผลิตต่อไร่ต่ำสุดเท่ากับ 0.03 และ 0.08 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

การประเมินมูลค่าผลผลิตต่อต้นทุนในการผลิต กำไรสุทธิต่อต้นทุนในการผลิต และกำไรสุทธิต่อมูลค่าผลผลิต ซึ่งเป็นข้อมูลที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพต่อหน่วยของผลตอบแทนในการลงทุน พบว่า การปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดของเกษตรกร อำเภอดงรัก จังหวัดนครราชสีมา ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ต่ำ เมื่อเทียบกับข้อมูลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ที่ทำการศึกษการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด โดยใช้หินปูนฝุ่นในการปรับปรุงดินในอัตรา 1.6 ตันต่อไร่ ข้าวพันธุ์ไผ่แสงซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่ปลูกได้เฉพาะนาปี เช่น พันธุ์

หอมกระดังงา พันธุ์เล็บนก และพันธุ์สังข์หยด ที่พบว่า การปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองใช้ต้นทุนในการผลิต 3,698 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ได้ 15,400 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิ 11,702 บาทต่อไร่ (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ, 2553) ทั้งนี้เนื่องจากการปรับปรุงดินโดยใช้หินปูนฝุ่นในอัตรา 1.6 ตันต่อไร่ ทำให้ได้ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 550 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าผลผลิตข้าวเฉลี่ยของเกษตรกรที่มีค่า 349.11-373.44 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลเกษตรกรมีการใช้วัสดุปุ๋ยในการปรับปรุงดินร้อยละ 65.50 เท่านั้น และวัสดุปุ๋ยที่ใช้ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ทำให้อัตราปุ๋ยใช้น้อยกว่าหลักวิชาการ และจากผลการวิเคราะห์ดินแปลงนาที่ทำการสำรวจ พบว่า ปฏิภานดินมีความเป็นกรดรุนแรง ทำให้เกษตรกรได้รับผลผลิตที่ต่ำ

ตารางที่ 8 การประเมินต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการผลิตข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด

รายการ	ต้นทุนการปลูกข้าวของเกษตรกร (บาท/ไร่)					
	หอมกระดังงา	หอมกระดังงา	หอมกระดังงา	หอมกระดังงา	หอมกระดังงา	หอมกระดังงา
1. ต้นทุนในการผลิต	5,244.85	5,230.86	5,247.04	5,259.66	5,196.65	5,223.45
1) ค่าแรงงาน	3,535.57	3,535.57	3,535.57	3,535.57	3,535.57	3,535.57
- ค่าจ้างไถนา	1,150.00	1,150.00	1,150.00	1,150.00	1,150.00	1,150.00
- ค่าจ้างดำนา	425.00	425.00	425.00	425.00	425.00	425.00
- ค่าจ้างหว่านปุ๋ย	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
- ค่าจ้างฉีดพ่นวัชพืช	4.70	4.70	4.70	4.70	4.70	4.70
- ค่าจ้างฉีดพ่นศัตรูพืช	8.10	8.10	8.10	8.10	8.10	8.10
- ค่าจ้างฉีดพ่นฮอร์โมน	6.90	6.90	6.90	6.90	6.90	6.90
- ค่าเกี่ยวข้าว	555.87	555.87	555.87	555.87	555.87	555.87
- ค่าแรงงานตัวเอง	1,285.00	1,285.00	1,285.00	1,285.00	1,285.00	1,285.00
2) ค่าปัจจัยการผลิต	1,346.12	1,332.52	1,348.57	1,360.51	1,299.28	1,325.32
- ค่าพันธุ์ข้าว	170.20	156.60	172.65	184.59	123.36	149.40
- ค่าปุ๋ย	633.69	633.69	633.69	633.69	633.69	633.69
- ปุ๋ยเคมี	573.67	573.67	573.67	573.67	573.67	573.67
- ปุ๋ยอินทรีย์	60.02	60.02	60.02	60.02	60.02	60.02
- ค่าวัสดุปรับปรุงดิน	231.23	231.23	231.23	231.23	231.23	231.23
- ค่ายากำจัดวัชพืช	30.67	30.67	30.67	30.67	30.67	30.67
- ค่ายากำจัดศัตรูพืช	61.14	61.14	61.14	61.14	61.14	61.14
- ค่าฮอร์โมนบำรุงข้าว	30.75	30.75	30.75	30.75	30.75	30.75
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	188.44	188.44	188.44	188.44	188.44	188.44
3) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	194.78	194.78	194.78	194.78	194.78	194.78
- ค่าขนส่งผลผลิต	19.78	19.78	19.78	19.78	19.78	19.78
- ค่าเสื่อมเครื่องมืออุปกรณ์	172.90	172.90	172.90	172.90	172.90	172.90
- ภาษีที่ดิน	2.10	2.10	2.10	2.10	2.10	2.10
ค่าเสียโอกาส	168.38	167.99	168.12	168.80	167.02	167.78
- ต้นทุนคงที่	26.00	26.00	26.00	26.00	26.00	26.00
- ต้นทุนผันแปร	142.38	141.99	142.12	142.80	141.02	141.78
2. มูลค่าผลผลิตต่อไร่ (บาท)	7,468.80	6,633.00	5,417.70	7,405.23	5,679.20	6,283.98
- ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	373.44	368.50	361.18	352.63	354.95	349.11
- ราคาข้าวเปลือก	20.00	18.00	15.00	21.00	16.00	18.00
3. กำไรสุทธิต่อไร่ (บาท)	2,223.95	1,402.14	170.66	2,145.57	482.55	1,060.53
4. มูลค่าผลผลิตต่อค่าใช้จ่ายในการผลิต	1.42	1.27	1.03	1.41	1.09	1.20
5. กำไรสุทธิต่อต้นทุนในการผลิตต่อไร่	0.42	0.27	0.03	0.41	0.09	0.20

6. กำไรสุทธิต่อมูลค่าผลผลิตต่อไร่	0.30	0.21	0.03	0.29	0.08	0.17
-----------------------------------	------	------	------	------	------	------

3. ปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาที่พบในการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด พบว่า ปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าว คือ ศัตรูพืชรบกวน เช่น นกกระจาบและหนู ร้อยละ 92.0 จากกรณีศึกษาเกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าว พบว่า เกษตรกรบางรายได้ขุดยกร่องเพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน จึงเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ และเป็นที่อยู่อาศัยได้ตลอดทั้งปี ทำให้หนูขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว เมื่อถึงฤดูกาลทำนา ประชากรหนูจะเข้ามาทำลายในพื้นที่นาข้าว ร่องลงมาคือ ปัญหาน้ำท่วม ร้อยละ 90.0 เนื่องจากพื้นที่ตากใบเป็นพื้นที่รับน้ำจากพื้นที่พรุโต๊ะแดง อำเภอสู่หงป่าดี เมื่อเวลาน้ำท่วมน้ำจากในป่าพรุ (น้ำดำ) จะไหลบ่ามาท่วมขังนาข้าว และไม่มีการระบายออก ทำให้ต้นกล้าเน่าเปื่อย นอกจากนี้แล้วเกษตรกรยังพบปัญหาฝนแล้งในช่วง ปริมาณผลผลิตต่ำ โรคพืช วัชพืชรบกวน และปัจจัยการผลิตมีราคาสูง ร้อยละ 86.5, 86.5, 86.0, 83.0 และ 71.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ปัญหาที่พบในการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ปัญหา	ร้อยละ
ศัตรูพืชรบกวน	92.0
น้ำท่วม	90.0
ฝนแล้ง/ทิ้งช่วง	86.5
ปริมาณผลผลิตต่ำ	86.5
โรคพืช	86.0
วัชพืชรบกวน	83.0
ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง	71.0
ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	65.0
ดินมีความเป็นกรดจัด	63.0
วิธีการแก้ไขดินเปรี้ยวจัด	63.0
ราคาผลผลิตต่ำ	63.0
วัสดุปลูกไม่เพียงพอ	58.0
น้ำกร่อยไหลเข้าที่นา	34.5
ที่ดินทำกินไม่เพียงพอ	32.5
ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง	31.5
มีการกักเก็บน้ำที่ต้นน้ำ	26.0
ผู้รับซื้อเอาเปรียบ	21.5
การแปรรูปผลผลิต	15.0

4. ทักษะคติของเกษตรกร

แนวโน้มการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวในดินเปรี้ยวจัด จากการศึกษาแนวโน้มการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวในดินเปรี้ยวจัด พบว่า เกษตรกรร้อยละ 59.0 ไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงที่นาไปปลูกพืชอย่างอื่นแทน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ร้อยละ 24.5 มีความคิดที่ต้องการเปลี่ยนจากพื้นที่นาข้าวไปปลูกพืชอย่างอื่น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าการปลูกข้าวได้ผลผลิตต่ำ และมีปัญหาในการเพาะปลูกมาก ส่วนเกษตรกรร้อยละ 16.5 ยังไม่แน่ใจว่าจะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวในดินเปรี้ยวจัดหรือไม่ แต่หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็พร้อมที่จะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าว (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 แนวโน้มการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยว

n = 200		
แนวโน้มพฤติกรรม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่แน่ใจ	33	16.50
ไม่เปลี่ยนแปลง	118	59.00
เปลี่ยนแปลง	49	24.50

ความคิดเห็นในการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดสามารถสรุปได้ดังนี้

1) เกษตรกรร้อยละ 68.5 มีแนวคิดที่จะเพิ่มผลผลิต โดยการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวจัดก่อนการปลูกข้าว มีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.46 โดยให้เหตุผลว่าดินที่ปลูกข้าวมีสภาพเป็นดินเปรี้ยวจัด ต้นข้าวจะไม่สามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตที่ดีได้

2) เกษตรกรร้อยละ 68.5 มีแนวคิดที่จะเพิ่มผลผลิต โดยการใส่ปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม มีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.43 โดยให้เหตุผลว่า การใส่ปุ๋ยเคมีเป็นการเพิ่มธาตุอาหารในทางตรงพืชสามารถนำไปใช้ในการเจริญเติบโตได้เลย ซึ่งหากใส่ปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม จะทำให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี แข็งแรง และทนทานต่อการเกิดโรค

3) เกษตรกรร้อยละ 66.0 มีแนวความคิดที่จะเพิ่มผลผลิต โดยการปรับปรุงบำรุงดิน มีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.37 โดยให้เหตุผลว่าการปรับปรุงบำรุงดินให้สมบูรณ์จะทำให้เพิ่มธาตุอาหารในดิน ซึ่งจะประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของต้นข้าวได้

4) เกษตรกรไม่แน่ใจที่จะเพิ่มผลผลิตโดยการใช้อยูอินทรีย์ร่วมด้วย โดยมีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.01 โดยให้เหตุผลว่าปุ๋ยอินทรีย์ต้องใช้ในปริมาณที่มากและไม่ค่อยเห็นผล

5) เกษตรกรไม่แน่ใจที่จะเพิ่มผลผลิตโดยการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่สามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตได้ดีในดินเปรี้ยวจัด โดยมีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.21 ไม่มีความรู้ที่จะปรับปรุงพันธุ์ข้าวที่ทนกรด หรือทนเปรี้ยวได้

6) เกษตรกรไม่แน่ใจที่จะเพิ่มผลผลิตโดยการจัดหาแหล่งน้ำในการเพาะปลูก โดยมีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 โดยให้เหตุผลว่า ปัจจุบันก็มีระบบชลประทานที่ได้รับการสนับสนุนจากราชการอยู่แล้ว

7) เกษตรกรร้อยละ 73.5 ไม่มีแนวคิดที่จะเพิ่มผลผลิต โดยการใช้ฮอร์โมน โดยมีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.44 โดยให้เหตุผลว่า เกษตรกรยังไม่มีความรู้เรื่องการใช้ฮอร์โมนในการเพิ่มผลผลิต และกลัวเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ด้วย

8) เกษตรกรร้อยละ 68.0 ไม่มีแนวคิดที่จะเพิ่มผลผลิต โดยการใช้สารเคมีป้องกันโรคพืช ศัตรูพืช และวัชพืช โดยมีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.58 โดยให้เหตุผลว่า การใช้สารเคมีป้องกันโรคพืช ศัตรูพืช และวัชพืช จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของเกษตรกรในการนำไปใช้ และมีผลตกค้างในดินและผลผลิต ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่เกษตรกรนำไปบริโภคในครัวเรือนเอง (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นของเกษตรกรในการเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด

n = 200

แนวทางการเพิ่มผลผลิตในด้านต่างๆ	ระดับแนวคิด			ค่าเฉลี่ย	การแปลผล
	ไม่มีแนวคิดที่จะทำ	ไม่แน่ใจ	มีแนวคิดที่จะทำ		
1. การแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวจัดก่อนการปลูกข้าว	23.0	8.5	68.5	1.46	มีแนวคิดที่จะทำ
2. การเพิ่มผลผลิตโดยการปรับปรุงดิน	29.5	4.5	66.0	1.37	มีแนวคิดที่จะทำ
3. การเพิ่มผลผลิตโดยใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม	26.0	5.5	68.5	1.43	มีแนวคิดที่จะทำ
4. การเพิ่มผลผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วม	46.0	8.0	46.0	1.01	ไม่แน่ใจ
5. การเพิ่มผลผลิตโดยการเปลี่ยนพันธุ์ข้าว	33.5	12.5	54.0	1.21	ไม่แน่ใจ
6. การจัดหาแหล่งน้ำในการเพาะปลูก	57.0	36.5	36.5	0.80	ไม่แน่ใจ
7. การใช้ฮอร์โมนเพิ่มผลผลิต	73.5	9.0	17.5	0.44	ไม่มีแนวคิดนั้น
8. ยาป้องกันโรคพืช/ศัตรูพืชและวัชพืช	68.0	6.0	26.0	0.58	ไม่มีแนวคิดนั้น

หมายเหตุ : ค่าเฉลี่ย 0.00-0.66 หมายถึง ไม่มีแนวคิดนั้น ค่าเฉลี่ย 0.67-1.32 หมายถึง ไม่แน่ใจ ค่าเฉลี่ย 1.33-2.00 หมายถึง มีแนวคิดนั้น

สรุป

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด กรณีศึกษา ตำบลพร่อน ตำบลบางขุนทอง และตำบลไพรวัน อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีพื้นที่ทำนาทั้งหมด 17,244 ไร่ เป็นดินเปรี้ยวจัด 7,550 ไร่ สรุปได้ดังนี้

1. จากการสำรวจ พบว่า สภาพพื้นที่ที่มีการปลูกข้าว ปฏิบัติการดินมีความเป็นกรดรุนแรง ระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยเกษตรกรเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีการปลูกผัก ทำสวนผลไม้ และเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำนามากกว่า 30 ปี เกษตรกรมีพื้นที่เป็นของตนเอง ทำนาปีเฉลี่ยครอบครัวละ 6.02 ไร่ ใช้แรงงานครัวเรือนและแรงงานจ้าง ซึ่งพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกมากที่สุดคือ ข้าวหอมกระดังงา รองลงมาคือ ข้าวคูหา ข้าวจันเฒ่า ข้าวสังข์หยด ข้าวลูกนา และข้าวเล็บนก ตามลำดับ เกษตรกรร้อยละ 65.5 ใช้วัสดุปุ๋ยในการปรับสภาพดินก่อนการปลูกข้าว และเกษตรกรทุกรายใช้ปุ๋ยเคมีในการเพิ่มปริมาณธาตุอาหารในดิน

2. ต้นทุนในการปลูกข้าวแบ่งได้ 3 ส่วน คือ ค่าแรงงาน ค่าปัจจัยการผลิต และค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 70, 26 และ 4 ตามลำดับ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ต้นทุนค่าแรงงานในการผลิตสูง เนื่องจากค่าจ้างไถนา ค่าดำนา ค่าเกี่ยวข้าว และค่าแรงงานตนเองในการดูแลรักษาแปลงนา เนื่องจากค่าแรงงานขึ้นต่ำขณะทำการศึกษายู่ในระดับที่สูงทำให้ค่าจ้างดำนา ค่าเกี่ยวข้าว และค่าแรงงานตัวเองสูง ส่วนค่าปัจจัยการผลิตที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่าพันธุ์ข้าว ค่าวัสดุปุ๋ย และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง

3. เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 76 นิยมปลูกข้าวหอมกระดังงา รองลงมาคือข้าวคูหาร้อยละ 35.5 และข้าวจันเฒ่า ข้าวสังข์หยด ข้าวลูกนา และข้าวเล็บนก.ตามลำดับ โดยพบว่า ข้าวหอมกระดังงาให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด 373.44 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือข้าวคูหา (368.50 กิโลกรัมต่อไร่) ข้าวจันเฒ่า (361.18 กิโลกรัมต่อไร่) ข้าวสังข์หยด (352.63 กิโลกรัมต่อไร่) ข้าวลูกนา (354.95 กิโลกรัมต่อไร่) และ ข้าวเล็บนก (349.11 กิโลกรัมต่อไร่) ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนเศรษฐกิจ พบว่า ข้าวหอมกระดังงาให้มูลค่าผลผลิตสูงสุด 7,468.80 บาทต่อไร่ โดยมีกำไรสุทธิสูงสุด 2,224 บาทต่อไร่ รองลงมาคือข้าวสังข์หยดให้มูลค่าผลผลิต 7,405.23 บาทต่อไร่ โดยมีกำไรสุทธิ 2,146 บาทต่อไร่ ข้าวคูหา ข้าวเล็บนก.ข้าวลูกนา และ ข้าวจันเฒ่า ซึ่งให้มูลค่าผลผลิต 6,633, 6,284, 5,679 และ 5,418 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน

4. สำหรับแนวโน้มนการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวในดินเปรี้ยวจัด เกษตรกรร้อยละ 59.0 ไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงที่นาไปปลูกพืชอย่างอื่นแทน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก และเกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการนำข้าวเปลือกไปแปรรูปเป็นข้าวซ้อมมือ ซึ่งจะขายได้ในราคาที่สูงประมาณ 50-60 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนร้อยละ 24.5 มีความคิดที่ต้องการเปลี่ยนจากพื้นที่นาข้าวไปปลูกพืชอย่างอื่น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าการปลูกข้าวได้ผลผลิตต่ำ และมีปัญหาในการเพาะปลูกมาก ส่วนเกษตรกรร้อยละ 16.5 ยังไม่แน่ใจว่าจะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวในดินเปรี้ยวจัดหรือไม่ แต่หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็พร้อมที่จะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าว

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. 2547. ข้าว. เอกสารวิชาการลำดับที่ 18/2547. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ชัยวัฒน์ ลิทธิสุขย์, ปัญญา เอี่ยมอ่อน, อำนาจ บุญสม และ อติสร มะสาแม. 2530. ศึกษาการใช้หินปูนฝุ่นในการปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดชุดดินมูโนะเพื่อปลูกข้าว. รายงานผลการค้นคว้าวิจัยปี 2530. โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- ชัยวัฒน์ ลิทธิสุขย์, พิสุทธิ วิจารณ์, ปัญญา เอี่ยมอ่อน, พงนิย มอญเจริญ, อภิชาติ จงสกุล และ ถาวร มีชัย. 2541. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงความเป็นกรดของดินกรดกำมะถัน ตอนที่ 2. ใน ผลการวิจัย/ทดสอบการพัฒนาพื้นที่พรังจังหวัดนราธิวาส. หน้า 2-24. งานพัฒนาที่ดิน โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- ถาวร มีชัย, ปัญญา เอี่ยมอ่อน และอวยพร สุวรรณรัตน์. 2541. การศึกษาการใช้หินฟอสเฟตในการปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดชุดดินมูโนะเพื่อการปลูกข้าว. ใน ผลการวิจัย/ทดสอบ การพัฒนาพื้นที่พรังจังหวัดนราธิวาส. หน้า 56-69. นราธิวาส: โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2553. สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. นครปฐม : ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. พิมพ์ครั้งที่ 5.
- ประชา นาคะประเวศ, ปรัชญา ธีญาติ และพิรัชมา วาสนานุกุล. 2540. ปุ๋ยพืชสด. ใน คู่มือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรื่อง การปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ. หน้า127-144. กรุงเทพฯ: กลุ่มอินทรีย์วัตถุและวัสดุเหลือใช้ กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- พิสุทธิ วิจารณ์, ชัยวัฒน์ ลิทธิสุขย์, อภิชาติ จงสกุล, ถาวร มีชัย, สายหยุด ภัคดีสุวรรณ, เจริญ ศิริอุดมภาส, สมจิต อินทรมณี, สามารถ เตียวทิพย์สุคนธ์, นवलศรี กาญจนกุล, สุพร บุญประดับ และพงนิย มอญเจริญ. 2553. คู่มือการปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดเพื่อการเกษตร. นราธิวาส: โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปพร ศรีจันเพชร. 2543. ทฤษฎีการบัญชี (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : เท็กซ์แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ. 2553. คู่มือการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นราธิวาส.